

Stričev slamnik.

I.

o stričko, kakó kaj?“ je vprašal sosedov Tone našega strica Primoža, ko je z grabljami hitel mimo in jih je zapazil na klopici pod oknom.

„E, gorko je, gorko. Tam-le doli na oni češplji sem ogrebal čebele; spravil sem jih v panj in ga vravnal v ulnjak, kar mi zašumi nad glavo — nov roj jo je pocedil iz panja. Pa kam se je usedel? Da te trêni, prav gori vrh jablane. Pa sem lezel za njim.

Poglej me, kakšen sem, kako me je zdelalo, vse lije z mene.“

„Saj ni čuda! Oblečeni ste kot o božiču in polhovke vam je tudi prav treba zdaj v rožniku. I, saj se morate stajati.“

„Veš, Tone, to je pa druga. Kakšen naj pa grem gori med češpljevo trnje? Mari golorok, da bom prišel nazaj brez rokavov in naboden od trnja kakor sveti Boštjan od pušic? Vidiš, to-le blago se pa tudi trnja ne ustraši.

In polhovka? Kdaj bi jo bil že zadegál v kót — pa prebito, da nimam kaj družega posaditi na glavo in nimam!“

„Eja, kje imate pa tisti fantovski slamnik, ki ste ga lani nosili in se postavljali ž njim?

„Kje je že!“ —

„Pojte, pojte, saj je bil nov!“

„Čaj, da ti povem, kako je bilo in kako me je imelo.“

Naš stric Primož so bili vesel in šaljiv človek. Znali so jih pripovedovati. V zbrani družbi so imeli ponajveč prvo in zadnjo besedo. No, ukresali so jih nekaj, marsikatero pa tudi tako zasukali, da je imela rep spredaj, glave pa nikjer. Toda pohujšljivo njihovo govorjenje ni bilo nikdar.

A stric niso bili dobri samo za govorjenje, tudi za delo. Kjer je bilo treba kaj poprijeti, stric so bili

zraven. Kadar se je potrlo kako orodje, stric so je popravili, naj si je bilo še tako ničevo. Če je zbolelo kje kako živinče, stric so nasvetovali, pa je pomagalo ali vsaj odleglo.

Stric so bili za vse. V naši domači hiši so pa opravljali službo, katere se je vse branilo. Bili so pastir. V pastirski službi se jim je pripetila tudi nesreča, o kateri so hoteli povedati Tonetu.

„Vidiš, tam-le gori na Robiču sem pasel lani okoli sv. Matevža; bilo je še vedno gorko. Živina se je mirno pasla, Primož je pa sedel vrh brega in mislil na kralja Davida, ki je tudi živinico pasel, predno ga je Bog izvolil za kralja. Veš, pa Primož ni več, da bi se paril na solncu. Začelo se mi je dremati, in jel sem prikimavati vedno globočje in globočje. Hincejte, v hrbtu me je bolelo. Veš kaj, Primož, sem dejal, kaj bi tako-le visel in kimal, — vlezi se, pa bo. Ne bo naopak. Slamnik obesim na lesko, zvijem jopič, zlekнем se, pa ga zarinem pod glavo.

Sanjal sem; eno in drugo se mi je še pritaknilo. Pa se mi je zdelo, da slišim od nekod pritajeno hrskanje . . .

Hrsk, bum . . . hrsk . . . hrsk . . . bum!

Predramim se. Dimka je stala in žvenkljala prav poleg mene, pa obirala in objedala leščevje. Še enkrat zine, — o prebita turška drajna, z mojim slamnikom se je pitala! Samo okrajke sem še otel. Jej, sva jo šla! Švèk, švèk . . . dokler sem jo mogel dohajati. Upehan sem počenil in premišljeval nesrečo.

Brez strehe! Verjemi mi, da mi je bilo res žaltavo pri srcu. Bil sem prav kakor gospodar, ko mu zgori streha na hiši. Potrt sem bil, lej, pa je slamnik majhna reč. Skoro dolgčas mi je bilo. Nisem se vedel kam djati — brez slamnika, pa brez slamnika . . .

Kaj porekó ljudje, ko pridem z živino v vas, pa odkrit, pa brez slamnika? Otroci bodo kričali za menoj, vem, da bodo. Ti paglavci paglavski!

Pa sem jo orobkal! Čaj, to moram gledati — si dém — da priženem živino v vas, prav ko bo zvonilo angelsko češčenje. Nihče takrat ne bo zapazil, da nimam slamnika. Te-le krajce pa potisnem pod jopič. Samo malo

naj kukajo venkaj, češ: mi gledamo v svet, štula pa počiva pod pázduho.

Skrbi vendar ni bilo konca. Ali bom pa zadel ravno pravi čas Marijinega zvonjenja? Ko bi le pravočasno zvonilo! — Pa sem preudarjal, ob kakšnem mraku zvoni Avemarijo, in kdaj naj zaženem proti domu, da pridem pravočasno v vas.

Hej, le pojmo! si mislim. „Sivka, dimka, pojmo!“ Pa smo šli.

V strahu sem bil še vseeno, da bi ne bilo pre zgodaj ali prepozno. Dè-tè, pa nas je res prehitelo! Večerni zvon se je oglasil, ko smo bili še pred vasjo. „Kaj bo pa zdaj?“ si dém. Bodi, kar hoče: poženem hitro, in konec smo še ujeli. Ravno so vaščanje odmolili in si natikali klobuke in slamnike, kar je kdo imel. Neznano modro sem se držal, ko sem poganjal skozi vas, v tla sem gledal in šepetaje premikal ustnice.

„Glejte, glejte, kako danes Primož lepo molijo, pa tako dolgo“, so jezikale ženske ob koritu.

„Saj je prav, da molijo, stari so dosti; treba je misliti na pokoro in smrt“, so prikladale druge.

Da pa slamnika nimam, tega pa vendar niso zapazile, kar je še najbolj čudno. — Viš, takó me je imelo. Danes pa lahko povem, ko je že zdavnej minilo. Zdaj bo pa res treba novega. Na sv. Primoža dan bom stopil tje v Kamnik, somenj bo in slamnikov na kupe. Vidim, da ne izhajam brez njega.“

II.

Približeval se je kamniški semenj, v meni je pa od dné do dné bolj zorila želja, da bi smel s stricem v Kamnik.

„Stric, še jaz naj grem z vami“, sem jih naganjal.

„Kam boš ti, frkovec?“ so se otepalí.

„Oh, stric, naj no grem.“

„Izgubil se boš, pa pohodili te bodo.“

„Vas se bom držal zmiraj, naj no grem! Rad vam bom hodil vse leto po tobak, pa iskal vam bom les za cevke, pa gobe vam bom nabral za kresanje, pa čevlje vam bom mazal, — oh no, stric!“ In solze

so mi lezle izpod trepalnic. „Puščoba sitna, saj ne odnehaš! Obleci se, obleci!“

Kar v skoku sem bil v nedeljski obleki.

„Mama, s stricem greva v Kamnik po slamnik“, sem klical materi čez njivo.

„Tebe je prav treba tam, tebe; da se le stricu ljubi na-te paziti.“

Dalje nisem več slišal, s stricem sva jo že mahala od doma. Jej, semenj! Koliko ljudi, vse polno, vse natlačeno! Toliko jih še nisem videl nikoli. Izgubil bi se bil prav gotovo, da se nisem tako krepko držal za stričev žep. Samo enkrat sem se nekoliko preprijel, pa zijal po visokih hišah, oknih, strehah, po kolibah polnih vsakovrstnega pisanega blaga, igrač, sadja Moje oči so se kar oprijemale vseh teh lepot.

Pa zavijeva v ožjo ulico, kjer ni bilo več toliko blaga — ozrem se gori v strica, oh, oh, oh: držal sem se čisto tujega moža, strica pa ni bilo nikjer. Vroče mi je postalo, skisal sem obraz, oči so mi zalile solze in spustil sem ga. „U-u-u-u! Stric! U-u, stric!“

„Kaj ti pa je, Francek?“ začujem ljubezniv glas, ozrem se, bili so sosedova mati.

„Strica sem izgubil, ú-ú-ú, strica!“ Ljudje so postajali in zijali vame.

„Nič se ne boj, tam-le gori gredó po klancu. Le z menoj pojdi, precej jih bova dobila“, me potolažijo sosedova teta.

Vse to se je tako nagloma zgodilo, da tudi stric menda niso opazili, da sem se izgubil.

„Lej, fanta si izgubil, Primož!“ opomni soseda.

„O ja? No, saj sem vedel, da bo kaj takega. Zakaj se me pa bolje ne držiš?“ Obrisali so me pod nosom, pa sva rinila naprej.

„Strlc, ali jih vidite, koliko slamnikov!“

„Le pojdiva še naprej, na unem koncu sem ga lani kupil.“

Jej, celi kupi slamnikov, kar po tleh na rjuhah so bili naloženi.

„Ravno pri tem-le možu sem ga lani kupil“, reko stric in zavijejo v stran. Mož jim je bral že na očeh in obrazu, da bo kupčija.

„Očka, kaj pa vi dobrega?“
„Strehe bo treba.“
„Slamnate?“
„Slamnate.“
„Bele ali barvene?“
„Bele, taka je za stare fante.“
„A fant ste? Lejte, pa sem mislil, da je ta-le
dečko vaš.“
„Naš je že, pa moj ni; stric sem njegov.“

„Tako, tako! Stričko, ta-le bo za vas, le pomerite ga!“

„Bi bil, če bi samo tega imeli. Tako je pa nekoliko pretesen. Če je vroče, ne gre lahko pót izpod njega.“

„Pa morda ta-le, ta je bolj ohlapen; le pogledjte se tu notri.“ Pa jim pomolí ogledalo pred obraz.

„Le pusti, je že dobro. Kaj za to, kako mi stoji, da se me le prav drži. Vidiš, ta se me pa premalo drži.“

Stresejo z glavo in slamnik se jim je skoraj zavrtel na glavi.

„Kaj pa ta?“

„Ta bi pa bil, samo tukaj na čelu me nekaj tišči.“

„Narobe ga imate, narobe; zadnjo stran spredaj obrnite!“

„Aha, zdaj pa zdaj. Ta bi pa bil. Vendar bom še pregledal. Tega denite na stran!“

Vse so premerili, devali na glavo, kimali in odmajevali, pa izbrani je bil vendarle najbolji.

„No, koliko pa kaj bo ta-le?“

„Pet kron!“

„Prebita reč, predrag bo.“

„Kaj predrag? nič predrag! Glejte, kakšen je in koliko ga je. In ta slama, to je prava riževa slama, ki tam za morjem raste. Verjemite mi, da takega še niste nikoli imeli; kako se pa tudi lepo nosi.“

„Tri bi dal.“

„Ljubček moj, ali mene več stane! Za toliko ga ne morem dati. Tega-le pa dam za tri, ali to je pa vse kaj družega, to je navadna pšenična slama, ki doli po Podgorju raste. To je tudi naenkrat preč; še megle videti ne sme.“

„I, povejte, povejte zadnjo ceno!“

„Prav nič ne morem odnehati.“

„Če je pa tako, no saj niste sami, bom pa drugje izbral.“ Obrnili so se in hoteli dalje.

„No stričko, malo potrpite, bova že kako naredila. Ker ste vi in, kakor pravite, ste že lani enega od mene kupili, naj pa bo štiri krone, toda samo, če tudi tukaj fantu kupite slamniček. Poglejte tega-le, kako mu stoji, stane pa samo štirideset vinarjev. — Tak-le kosmat klobuk, kakor ga ima vaš fant, ni za poletje. Bote videli, predno bo dvajset let star, bo plešast.“

Posadil mi je na glavo slamnik z navzdol zavihanimi krajci.

„Tega pa že ne, kakšen pa bo, tak kakor tisti Sivčev Miha. To je ‚ravbarski‘ slamnik.“

„No, no, stric, no pa tega.“ Postavi mi družega na glavo. Držal sam se kot pust v pratki.

„Ta bi že bil. Koliko pa je?“

„Ta je pa eno krono.“

„Prehuda bo, prehuda. Neznano ste slani!“

Pocukal sem strica za rokav, milo jih pogledal pa zašepetal: „Stric, dajte, dajte no, stric! Krave vam bom vračal prav vselej, nič vam ne bo treba več letati, kar sedeli bote, pa pipo basali pa tobak kadili. In vaš god je danes, nikoli vas ne pozabim.“

„E sitnež. Koliko bodeta oba?“

„Pet kron oba.“

„Ná-a, preveč bo. Veš kaj, dve dvojáci boš dal ven, pa naj bo, tu imaš pet kron.“

„Ne morem, eno bom dal. Saj tako dam za svoj denar, nimam prav nič zraven; pa saj ne iščem dobička. Me že veseli, da je le kupčija.“

„Naj pa bo, če je že tako, tu imaš!“

Plačali so, slamnik posadili vrh kučme, jaz pa vrh klobuka, pa sva jo rinila nazaj na trg. Ljudje so se že močno razšli, ali domu ali pa po gostilnah. Pa to je bilo dobro, sicer bi moj slamnik gotovo ne bil prinesel celih reber iz semnja. Kar proti domu sva jo udarila doli po trgu. Tam na Grabnu je bilo pa vse polno ljudi po gostilnah. Nekaj jih je bilo v hiši, drugi v veži, tretji na vrtu. Bilo je vroče, in žeja hujša kot lakota.

„Stric, pojte no pit“, je nekdo klical iz Grogove veže. Stric se ozrejo v vežo. „Ali ste vi? K vam pa že.“

„Dobro zdravje!“ In molil jim je rdečega vinca kozarec nasproti.

„Bog vas živi, stric, in vaš patron sveti Primož, katerega god in praznik danes obhajamo!“ Bili so sosedov stric.

„Bog usliši!“ In udarili so s kozarcem ob mizo, izpraznili ga polovico in zopet napolnili iz litra, pa pomaknili sosedu.

„Ná pij, pa naprej napij!“

„Stric, sedite, sedite, saj gremo vsi domov, pojdemo skupaj, še to-le spijemo, pa vstanemo.“

„Tisto pa ne. Ko to spijemo, bomo pa še enega, tisti bo pa moj. Me veseli, da imate Primoža radi in me pokličete pit.“

„Na fant, še ti pij!“ se je vtaknil vame sosedov Tone, a jaz sem se branil. Sram me je bilo. Nikdar še nisem bil v gostilni, razen če sem šel stricu ali očetu k Matiji po tobak. Pa še takrat sem kar v veži zaklical: tobaka bi rad!

„Nikar ga ne silite! fant ni za vino in vino ni za fanta“, so ugovarjali stric. „To-le bo zanj.“ Pa so vzeli z mize vogal belega kruha in mi ga porinili. Ali sem ga otepal! Še na slamnik sem pozabil.

„Joj, pa kakšen slamnik imate, stric! Takega pa nima nobeden daleč na okrog“, se je oglasila z drugega konca Matjaševa botra.

„Košičarjev Primož je pa tudi samo eden“, za-trdijo stric. Vino jim je očividno dajalo pogum.

„Drag mora biti; pa stric imate še stari denar, morebiti ste ga še s križavci plačali; koliko pa je, stric?“ je izpraševala soseda.

„Za svojega in fantovega sem dobil iz petih kron samo eno dvojako nazaj, lej!“

„Ali ga ima Francek tudi novega, preveč ga imate radi.“

„Obljubil je, da mi bo pomagal pasti. Pa bo težko kaj, tudi Primož ne bo dolgo pasel.“

Takó se je pletlo dalje. Za drugim litrom je prišel še tretji. Mene je pa mikalo le domov. Rad bi bil pokazal slamnik materi, bratcu, sestri, vsem, vsem sosedovim. Kakšen je pa tudi bil! Takega ni imel nobeden ne v šoli, v cerkvi pa še manj, — nikjer! Pod večer sva vender prilezla memo čebelnjaka.

„Mati, ali ga vidite? Stric, stric so mi ga — stric!“ kričal sem, ko sem zagledal mater na njivi. Precej sem bil pri njih.

„Lep je! Zdaj boš moral pa strica rad imeti in ubogati.“

„Zmiraj jim bom pomagal pa po tobak jim bom hodil.“

„Lej, kako so ti stric dobri! Tacega slamnika pa še nisi imel“, pravijo mati.

„Stričev, stričev, ta, ta!“ hitim jaz.

Takó skrbno tudi šmarnih tolarjev niso spravljali stric, kot tiste dni tisti slamnik. No, pa je bil res lep.

Kadar so šli z možakarji ob nedeljah v cerkev, takrat je plaval njihov slamnik med drugimi, kot bel golob med vranami.

Toda, kjer je smola je smola, in ena nesreča pride poredko sama. Istina je, da stric niso imeli sreče s slamniki. Tudi ta jih ni dolgo trpel.

Velikega Šmarna dan popoldan je bilo. Od Koščičarjevih je šlo vse v cerkev; samo stric, ki so prišli od dopoldanskega opravila nekam utrujeni domov, in midva z bratcem Jakcem smo ostali doma.

Pred našo hišo je debela in visoka hruška razprostirala mogočno vejevje nad zeleno livadico, katero so senčila še razna druga sadna drevesa. Nekoliko niže na pobrežju se je izlival bister studenček v mal tolmunček.

Tam nad tolmunčkom v senci so se stric tisto popoldne malo naslonili. Da bi slamnika ne pomečkali, položili so ga skrbno poleg sebe.

A mlada kri ne miruje. Tudi midva z bratcem nisva bila dolgo pri stricu. Naenkrat sva preletela vrt in dolino.

„Poglej, poglej, Jakec, kako so rožmarinarji že rumeni!“ pritajeno zakličem jaz. Splezam na jablano, otipljem, poduham . . .

„Lej, so že mehki!“ Sežem po nožič, prerežem. „Imajo že črne pečke, so že zreli!“ Utrgam jih nekaj in hajd spet doli.

Imeli smo pa tisto leto dvoje mladih mačic. Ravno sta se prekucavali pod hruško. Kaj sta vse počeli: skakali, valjali se, lovili, premetavali . . . Naposled sta se vender naveličali in sta poiskali kotiček, da se od-dahneta. Ena je zlezla v stričev slamnik, druga pa za njo. Jej, kako sta živo gledali iz njega! Všeč jima je bilo v stričevem slamniku, nedvomno všeč. Pa nama tudi!

Hitro skočim v hišo, vzamem klopčič preje iz omarice, odtrgam nit, navežem na pecelj jabelko in zvonim pred mačicami. Kako sta se obračali glavici za zibajočim jabolkom! Huda skušnjava je bilo to za mačjo mladost. Skušnjava je tako vabljava, da se ji ni bilo mogoče ustaviti.

Za jabolkom se požene in — ah nesreče, nesreče: pri tem se nagne slamnik v stran, se zatoči po bregu naravnost navzdol — proti tolmunu — proti tolmunu! Pa tudi druga mačica skoči iz njega in ga požene prav v tolmun. Oh, kaj bo zdaj, kaj bo zdaj? Kar ostrmela, odrevenela sva oba . . . Stričev slamnik!

„Slamnik, slamnik, stric, mačke so slamnik . . .!“

„Kapa kosmata! Kaj se pa dereta na vse pretege? Pa na tak svet božji dan?“ se predramijo stric in zarezé nad nama.

„Stric, hitite! Ali ga vidite? Slamnik je v vodi“, kličeva midva že ob tolmunu. „Mačke so ga, mačke!“

Zdaj so se stric šele ogledali.

„O, ti preklicana žival ti, prebita vender. Ali pa ste ga vidva?“

„Stric, mačke, res mačke!“ sva hitela midva in hlastno pripovedovala dogodek.

„Uj, kakšen bo pa zdaj? Ves zdelan je, za v cerkev ne bo več.“

Pa tudi za delavnik ni bil več.

Moker in umazan je bil, ko so ga potegnili iz vode, da je vse curljalo ž njega. Petkrat so ga zavih-teli z vso močjo, da bi ga osušili, toda raztegnil se jim je kot testo. Krajci so mu odnehali, slamnik je zazijal. Brez kreganja, brez besed so ga položili sušit na streho čebelnjaka. Čez dobre pol ure je bil pa zveržen in škripal je, če si se ga le dotaknil. Stric pa niso rekli ni bev ne mev — a tudi pogledali naji niso skoro do večera. Ali so le kaj sumili, kdo ve?

Pa še tudi kasneje so katerikrat vzdihnili: „Oh, toliko sem dal zanj, pa je bilo tako hitro po njem! In tako lep je bil in pripraven!“ In ob taki priložnosti so radi prijeli za krepelec, če bi kje ugledali katero onih dveh mačk . . .

Z mojim slamnikom je bilo pa le več sreče. No, to se pravi: preživel tudi ni kako dolgo stričevega. Zató pa tudi ni toliko veljal. A besedo sem držal: pasel sem s stricem in prav rad sem jim zavračal živino, da so stric mnogo počivali. Nekaj me je pa tudi peklo: saj sem bil naposled jaz največ kriv stričeve žalosti.

Pa je bil tudi zadnji čas, da sem jim popravil škodo in jim postregel: oslabei so še tisto jesen in zima jih je tudi vzela.

Potrti slamnik je dobil pa slamnati mož v prosu. Še par let po stričevi smrti je visel v strašilo vrabcem na drogu sredi njive.

Ko bi bili še stric živi, ne bi bili tega nikdar prenesli. Preveč bi jih bili žalilo. Pa tudi meni je bilo počesto še o onih letih nekam tesno pri srcu, ko sem gledal tisti razdrapani slamnik v prosu. Ali radi slavnika — ali radi ljubega strica, ki jih več ni bilo pod hruško — ne vem.

Fr. Krumpetar.

Hi, konjiček!

Allegro.

Fr. Kimovec.

f

1 — 4. Hi, koz-li-ček, moj ko - nji-ček, hi, hi,
5. Oj, ko-zli-ček, moj ko - nji-ček, ti, ti,

f

mf

1. hi! Ur-no po-sko - či - va
2. hi! Zdaj se ve - se - li - va
3. hi! Ko - njič naglo te - kaj
4. hi! Ko - zek se raz - ja - ri,
5. ti! De - ček za - o - sta - ja,

mf